

Mitä on kriittinen journalismin tutkimus

BBC:n sarjamuotoisten draamojen tuotantokustannukset ja sanomalehtikolumnin nousu Suomessa 1960-luvulla, Intian tv-ohjelmiston miesvaltainen luonne ja Ruotsin tv-katsojien taipumus tuottaa uutisten pohjalta varsin vapaita assosiaatiota. Siinä vain muutama esimerkki ilmiöistä ja ongelmista, joista keskusteltiin Dubrovnikin Inter-University Centren journalismin tutkimuksen seminaarissa 4.-8.5. 1987. Osanottajia oli jugoslaaviopiskelijat mukaan lukien 33 kahdeksasta maasta. Suomesta mukana olivat lisäksi Jyrki Pietilä ja Risto Pyökkänen.

Kuten poimintoni osoittivat, rajaa journalismin ja muun joukkotiedotuksen tutkimuksen välillä oli tälläkään kertaa mahdotonta pitää ehdottomana. Sama päti seminaarin tämänvuotiseen kokonaisuuteen, joka oli yksinkertaisesti Televisio. Periaatteessa pyrimme kuitenkin sovittamaan keskustelumme tv-journalismin puitteisiin.

Optimisti Marshall McLuhanin ja pessimisti Neil Postmanin kaltaiset tv-aikakauden gurut istuivat Dubrovnikin seminaarisalissa äänettöminä yhtiömiehinä. Ts. heidät mainittiin ohimennen yhdessä ainossa paperissa - seminaarin ykkösjohtajan Peter Dahlgrenin (Journalisthögskolan i Stockholm) - mutta ajatus tv:n koko kulttuuria muuttavasta voimasta oli lausumattomana ilmassa.

Jos se olisi lausuttu ääneen, varmaan olisimme kuulleet ja esittäneet myös McLuhanin ja Postmanin kritiikkiä. Mutta Dubrovnikin puheena olevien seminaarien voima ja heikkous on juuri siinä, että niissä pyritään rajoittumaan journalismin kysymyksiin.

* * *

Dubrovnikin sateessa kuulimme myös uutisen, joka liittyy journalismin institutionaalisiin puitteisiin. Colin Sparks

(Polytechnic of Central London; myös Media, culture and Society -lehden toimittajana tunnettu) oli valinnut paperinsa koko teemaksi BBC:n kuoleman, joka hänen mukaansa tapahtuu ennen vuotta 2000. Yritin koko seminaariviikon ajan myös yksityiskeskusteluissa hilpeän Sparksin kanssa selvittää, oliko hän tosiaan vai ei. Tulin siihen tulokseen että oli.

BBC ei Sparksin mukaan kuole tekniiseen kehitykseen sinänsä eikä se heitä henkeään poliitikkojen tahdosta. BBC:n tappaa talous, tarkemmin sanottuna paine niin ylhäältä kuin alhaalta. Kansainväliset satelliittiyhtiöt pystyvät valtavan levikin ansiosta myymään suosittuja ohjelmia halvalla, ja pienet yksityiset tuotantoryhmät taas saavat aikaan kotimaisia ohjelmistoa tehokkaasti ja edullisesti. BBC putoaa toivottomalla tavalla väliin.

Kaiken huipuksi Sparks arveli kysymyksen provokoimana, että kaapeli-tv saattaa joskus tulevaisuudessa ylimalkaan olla yleisradioyhtiötä halvempi vaihtoehto - jopa harvaan asutuissa pohjoismaissa, hän otaksui.

Miten sitten käy BBC:n kaupallisen vaihtoehdon ITV:n? Sparksin mukaan näiden yhtiöiden välillä vallitsee kohtalonyhteys: ne menevät hautaan yhdessä.

Toinen asia on, onko menetys nimenomaan journalismin kannalta kovin suuri. Jospa Ismo Silvo onkin osaksi oikeassa väittäessään joskus suullisesti, että tv ei ole kovinkaan journalistinen väline?

Jo mainittu Dahlgren ei paperissaan ottanut kantaa tv:n journalistisuuteen, mutta kylläkin siihen, että tv:n katsojat tuottavat itse ne merkitykset jotka he saavat ohjelmista "irti", eivät tosin niinkään yksilökohtaisesti vaan sosiaalisesti. Keskustelussa hän tulkitsi asiaa puhumalla siitä epärationaalisuudesta (a- ja irrationaalisuudesta), joka luonnehtii tv:n katselua. Rationaalinen katselu ja ns. informaation omaksuminen on sekin tosi-asia, mutta vain pieni osa kokonaisuutta. Näin siis sanan sovinnaisessa, ei niinluotolaisessa merkityksessä; hänen mukaansa informaatiota ovat kaikki merkit.

Sparksin paperi julkaistaan lyhennettynä toisaalla tässä Tiedotustutkimuksen numerossa.

* * *

Seminaarin tähtiä oli saksalais-yhdysvaltalainen Hanno **Hardt** (professori Iowa Cityssä USA:ssa, mutta työskennellyt lukuvuoden 1986-87 Ljubljanassa Jugoslaviassa; tunnettu myös kirjastaan **Social Theories of the Press**).

Hardt käsitteli journalismin tutkimuksen ja yleisemmän tiedotustutkimuksen suhdetta ja totesi erolla olevan selvät historialliset juuret. Saksassa **Zeitungskunde** ja sittemmin **Zeitungswissenschaft** merkitsivät eriseuraisuutta, samoin Yhdysvalloissa kustantajien sponsoroima lehdistön ja journalismin tutkimus. Ohimennen Hardt sanoi kovia sanoja tämän-tyyppisistä yksittäisistä lehtihistorioista: ikävyyttäviä, kulttuuriset kontekstit laiminlyöviä, epäadekvaatteja. "**Boring indeed**".

Mutta minkäläistä sitten olisi kriittinen journalismin tutkimus? Hardt suositteli tai ainakin sympatisoi sitä, mutta esittämättä sen määritelmää. Sen sijaan hän spontaanisti kannatti ehdotustani, jonka mukaan kriittistä on sellainen tutkimus joka eksplikoi tai implikoi sitä, minkäläistä olisi nykyistä parempi journalismi.

'Ei-kriittinen' journalismin tutkimus ei suinkaan välttämättä ole vähäarvoista, vaan analyttisesti se voi olla miten hyvää tahansa. Jotakin siitä silti puuttuu.

* * *

Seuraava journalismin tutkimuksen seminaari, järjestyksessä viides, pidetään Dubrovnikissa 3.-7.5. 1988. Sen johtaa **Tom Olsson** (Journalisthögskolan i Stockholm) yhdessä tämän kirjoittajan kanssa. Annan seminaarista mielelläni lisätietoja.

Pertti Hemánus

SETS:n kuulumisia

Suomen Elokuvatutkimuksen Seuran puheenjohtajana jatkaa kautena 1987-88 tutkimusassistentti, fil. lis. Jukka Sihvonen Turusta. Hallituskin on suunnilleen entisellään. Siihen kuuluvat varapuheenjohtajana Tarmo Malmberg (Tampere), sihteerinä Erkki Huhtamo (Turku) ja taloudenhoitajana Ywe Jalander (Helsinki) sekä muina jäseninä Tuike Alitalo (Turku), Raimo Kinisjärvi (Oulu), Hanna Rajalahti (Tampere), Sakari Toiviainen (Helsinki) ja Jarmo Valkola (Jyväskylä).

Uuden toimintavuoden päätapahtuma on 13.-16.8. Kaksikerrassa, Turun lähellä pidettävä ensimmäinen pohjoismainen elokuvatutkijoiden tapaaminen. Vieraisi on kutsuttu Julianne Burton (University of California at Santa Cruz), Bill Nichols (Queen's University, Kingston, Ontario) ja Joachim Paech (Universität Osnabrück, BRD). Tilaisuuteen on ilmoitautunut kaikkiaan yli 50 henkilöä, joista vajaa kolmekymmentä muista pohjoismaista.

Seura valmistelee lisäksi elokuva- ja televisiotutkimuksen päiviä, jotka on tarkoitus järjestää vuoden 1988 ensipuoliskolla. (Koska SETS:n toiminta-alue kattaa koko ns. massamittaisen liikkuvan kuvan, onkin keskusteltu seuran nimen muuttamisesta muotoon Suomen Elokuva- ja Televisiotutkimuksen Seura.) Muuten aiotaan keskittyä erityisesti mm. massaviestintäkasvatuksen kysymyksiin.

Seuran julkaisu-toiminta on jo lähtenyt liikkeelle. Ensimmäisenä niteenä ilmestyi huhtikuussa Erkki Huhtamon toimittama **Gábor Bódy - toinen silmäys: elokuva/tv/video** (Turku 1987). Sakari Toiviainen kääntää Jacques Aumontin, Alain Bergalan, Michel Marien ja Marc Vernetin teosta **L'esthétique du film** (Paris 1983). Erkki Huhtamo kerää lisäksi aineistoa toimittamaansa seuran ensimmäiseen vuosikirjaan. Turun Elokuva-kerho on myös lähestynyt seuraa **Lähikuva**-lehden julkaisemista koskevalla yhteistyötarjouksella.

Apua matkoihin

Tiedotusopillisen yhdistyksen hallitus on kevätkaudella 1987 käsitellyt yhdistyksen jäsenten mahdollisuuksia osallistua alan tieteellisiin kokouksiin, konferensseihin ja seminaareihin kotimaassa. Keskusteluissa on käynyt ilmi, että erityisesti

yliopistoissa ja korkeakouluissa työskentelevillä nuoremmilla tutkijoilla ja opettajilla sekä opiskelijoilla on ollut vaikeuksia rahoituksen hankkimisessa kotimaisiin alan tilaisuuksiin osallistumista varten - esim. 8. pohjoismaiseen tiedotustutkimuskonferenssiin, joka pidetään elokuussa Suomessa. TOY pyytää Tieteellisten Seurojen Valtuuskuntaa kääntymään ainakin opetusministeriön ja Suomen Akatemian puoleen yliopistojen ja korkeakoulujen määrärahojen lisäämiseksi tähän tarkoitukseen.

Tämän numeron kirjoittajat

Hellman, Heikki. YK, Helsingin Sanomat
Hemánus, Pertti. YL (väit.), Tampereen yliopisto
Kahma, Ilkka. YL, Tampereen yliopisto
Kaipiainen, Irene. FK, Tampereen yliopisto
Kytömäki, Juha. FK, Yleisradio
Laine, Pekka. YM, Yleisradio
Leppänen, Rolf. Projektipäällikkö, Vaasa
Luoma, Martti. VTK, Tampereen yliopisto
Luostarinen, Heikki. YL, Tampereen yliopisto
Malmberg, Tarmo. YL, HuK, Tampereen yliopisto
Mäki-Kulmala, Heikki. FK, Tampere
Mäkinen, Helena. YK, Helsingin yliopisto
Mäntylä, Jorma. YL, Tampereen yliopisto
Pietilä, Jyrki. YL, Tampereen yliopisto
Pietilä, Kauko. Yht.tri, Tampereen yliopisto
Sparks, Colin. Dr., Polytechnic of Central London
Suhonen, Pertti. Dosentti, Tampereen yliopisto